

DEFUNCTUS TERRA

VIKTOR KNAPP

Defunctus terra. Skončil svou cestu pozemskou, náhle a nečekaně, a skončil i svou cestu akademickou. Poznal jsem ho před více než čtyřiceti léty, kdy na ní vstoupil. Sblížil jsem se s ním u starého rozladěného klavíru, který stával v tehdejší sborovně na pražské fakultě. Nevím, kde se tam ten klavír vzal, a ani si nevzpomínám, kdy odtamtud zmizel. Vzpomínám ale, že jsme u něho navečer dlouho sedávali. Jaromír Kincl na něj chvílemi hrál, spíš zaníceně než virtuózně (na ten klavír se ani virtuózně hrát nedalo) a chvílemi jsme si povídali o muzice, o věcech veřejných a taky o římském právu. Se stejnou sympatií jsem sledoval jeho vstup do staré, dnes zapomenuté tradice muzicírujících učitelů právnické fakulty, i jeho poznáníchtivý zájem o právní historii. Vážil jsem si ho jako mimořádně nadaného žáka (říkám to proto, že on sám se ke mně hlásil jako k jednomu ze svých učitelů) a poznal jsem ho i jako dobrého člověka. A to není to poslední, proč jsem si ho vážil a měl ho rád.

Vědcem tehdy ještě nebyl. Ale brzy se jím stal. A už při prvních jeho krocích po vědecké cestě bylo možno poznat *ex ungue leonem*. Teprve nyní, kdy se s ním loučím, mne ale napadá, že jeho vědecká cesta byla zvláštní, nebývalá. Byla to cesta *per aspera*, cesta protivenstvími, která ho ale dovedla právě tam, kde mohl ukázat, co umí. Romanista Jaromír Kincl prožil celý svůj vědecký život v situaci, která byla bádání v římském právu nepříznivá. Byla to doba, která programově zavrhovala římské právo jako nepotřebnou veteš a rozhodně odmítala propedeutický význam jeho výuky. (Obávám se, že tato doba na podzim roku 1989 úplně neskončila.) Byla to doba, kdy na právnické fakultě neexistovala stolice římského práva a římské právo, pod kryptonymem dějiny otrokářského státu a práva, našlo útočiště, či spíše úkryt, na tehdejší katedře teorie a dějin státu a práva. Je obdivuhodná zásluha Jaromíra Kincla, že právě v této době oživil nedlouhou sice, ale slavnou tradici české romanistiky, založenou Leopoldem Heyrovským, a svou neobyčejně plodnou a úspěšnou vědeckou i učitelenskou činností ji znovu pozvedl, i když v jiné dimenzi, na její někdejší vysokou úroveň.

Zvláštnost vědeckého vývoje Jaromíra Kincla spočívala i v tom, že vyrůstal

bez učitele romanisty. V době, kdy začínal svou vědeckou dráhu, byl Otakar Sommer mrtev a Miroslav Boháček byl vyhnán z fakulty. Mrtev byl i brněnský Jan Vážný a tehdy mladší romanisté byli rovněž vzdáleni z právnických fakult. (Z těch ostatně po zrušení fakulty brněnské stejně zbyla jediná v Praze.)

Možná, že právě tyto zvláštnosti vědeckého vývoje Jaromíra Kincla mu otevřely nové obzory a obrátily jeho zájem jinam, než kam se upíral pohled jeho generačních předchůdců. Jaromír Kincl sice s Valentinem Urfusem napsal znamenitou učebnici římského práva, ale v celém svém díle byl nejen romanista, ale spíš medievalista, resp. germanista (s medieválním zaměřením). Myslím, že to bylo k jeho prospěchu i ku prospěchu české romanistiky, resp. právní historie. Sám si ze svých let učednických vzpomínám na uchvacující krásu logiky, kterou Otakar Sommer učil své žáky nalézat v Pandektech. Už tehdy ale jsem si říkal, že v této dávné kráse se dnes už asi nedá najít nic nového. Zato tam, kam zaměřil svůj pohled Jaromír Kincl, byla pole neoraná. Tradiční romanistika hleděla trochu svrchu na římské právo „pokažené“ barbary a přece právě tam nalézal Jaromír Kincl svědectví té zvláštní síly římského práva, která už dávno před recepcí umožňovala jeho pronikání do cizích kultur.

Netradiční přístup Jaromíra Kincla k římskému právu se projevil nejen v historické epoše, na kterou zaměřil svůj zájem, ale i v tematice, která ho upoutala, i v metodě, se kterou k ní přistupoval. Asi právě v té věci mu bylo prospěšné, že nemusel absolvovat propedeutickou drezúru exegeze, kterou procházeli romanisté dřívější, a snad i to, že v době jeho začátků nebylo římské právo (ve své pandektní podobě) považováno za izolovaný historický fenomén, nýbrž bylo chápáno v historickém kontextu. (Tento kontext byl sice tehdy interpretován mylně, ale říká se, že všechno špatné bývá i k něčemu dobré.) A tak se Kincl dostal od Pandekt k *leges Romanae barbarorum* a také od metody převážně analytické k syntetickému zpracování právněhistorické problematiky, a to konkrétně specifické problematiky právního postavení otroků, těch právě, o nichž platilo, že *nullum caput habent*, která byla po dlouhou dobu hlavním předmětem jeho vědeckého zájmu.

K významným vědeckým dílům Jaromíra Kincla patří i vynikající překlady Gaiovy učebnice a kroniky Řehoře z Toursu, k nimž, a také k českému vydání Ciceronových Řečí proti Verrovi, napsal předmluvy. Je obzvláštní umění napsat vědeckou předmluvu. Jaromír Kincl je ovládal dokonale. Jeho předmluvy jsou vědeckými díly mistrovskými.

Nelze ani nezapomenout Kinclovu záslužnou činnost editorskou, spojenou s jeho činností překladatelskou, ani jeho činnost popularizační, která došla výrazu ve výborně vědecky fundovaném a pro širokou veřejnost určeném *Právnickém mudrosloví latinském*.

Jaromíru Kinclovi bylo dáno i to, co vynikajícím vědcům vždy dáno není. Byl i znamenitým spisovatelem a úspěšným učitelem, na kterého s úctou a obdivem vzpomínají generace studentů.

Čas se naplnil. Mé vzpomínky se vracejí k starému klavíru ve sborovně. Jeho dávné tóny dnes rezonují jako píseň pohřební. Eheu, fugaces labuntur anni. Odešel dobrý člověk a vynikající vědec. A pro mne i kolega, přítel a trochu i žák. Vzpomínejme na něho. Svým životem a dílem si to zaslouží.

(Poprvé otištěno v časopise Právník č. 6/1993)